

ISTORIE, DAR LITERARĂ
*
HISTORY, BUT LITERARY
*
HISTOIRE MAIS LITTERAIRE

Conf. univ. dr. Ioan DĂNILĂ¹⁵

Rezumat: *Materialul de față se referă la inca una dintre controversele privind biografia unui scriitor. De data aceasta, cea legată de Vasile Alecsandri, adică de data nașterii sale. Problema a fost abordată atât de către George Călinescu, cât și de celebrul arhivist Gheorghe Ungureanu care descoperă un document în arhivele ieșene prezentat de către acesta ca o descoperire importantă. Însă nu este străin nici de un alt document din arhivele băcăuane, care confirmă aceiași data a nașterii, 14 iunie 1818.*

Cuvinte cheie: *Vasile Alecsandri, biografie, arhive, mitrică, istorie literară*

*

Abstract: *The present material refers to one of the controversies concerning the biography of a writer. This time Vasile Alecsandri's birth date. The problem was approached by George Călinescu but also by the famous archivist Gheorghe Ungureanu who discovers a very important document in Iași archives. But it is not far from another document in Bacău archives which confirms the same birth date, June 14th 1818.*

Key words: *Vasile Alecsandri, biography, archives, literary history*

*

Résumé: *Le présent matériel se réfère à une controverse concernant la biographie d'un écrivain. Cette fois, Vasile Alecsandri et sa date de naissance. Le problème a été étudié par George Călinescu, mais aussi par le fameux archiviste Gheorghe Ungureanu qui découvre un très important document des archives de Iași. Mais celui-ci n'est pas loin d'un autre document des archives de Bacău, qui confirme la même date de naissance, le 14 juin 1818.*

Mots clés: *Vasile Alecsandri, biographie, archives, histoire littéraire*

Nu este unicul caz de controversă privind biografia unui scriitor (cea mai cunoscută pare a fi aceea legată de anul nașterii lui Ion Creangă: 1837 sau 1839?), fapt consemnat de George Călinescu: „În privința datei nașterii lui V. Alecsandri, a fost discuție aprinsă și nu ne rămâne decât să acceptăm una, mai probabilă, aleasă chiar de poet, aceea de 21 iulie 1821”¹⁶). Subiectul l-a reluat în monografia din 1965, când s-a ocupat mai mult de familiile părinților viitorului scriitor: „Astfel, paharnicul Costache

¹⁵ Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău.

¹⁶ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941, p. 253.

Cozoni, fratele Elenchii (mama poetului, n.n.), se născuse la Târgul Ocnii la 1800. La 1829, acest Costachi se afla printre cei dintâi abonați la *Albina românească*, împreună cu Eustathie Rolla, tatăl unui viitor cumnat al poetului. În 1857, era revizor al mănăstirilor din ținuturile Neamț și Bacău¹⁷.

Chestiunea s-a elucidat (sau ar fi trebuit să se elucideze) în anul 1943, odată cu publicarea articolului „Câteva date inedite despre familia și vieța poetului Vasile Alecsandri” în „Cetatea Moldovei” (Iași, anul IV, vol. IX, nr. 5, mai 1943). Este semnat de Gheorghe Ungureanu, directorul Arhivelor Naționale din Iași, și face cunoscută mărturia de mitrică, confirmată de Academia Română și de mulți istorici literari și cercetători. Autorul, în notă aparent scolastică, pune întrebarea „Când s-a născut poetul Vasile Alecsandri?” și conchide cu fermitatea profesionistului: „Nu s-a putut stabili o dată precisă, în lipsa unui act de naștere”. Acest document l-a aflat chiar el într-o „mapă *Alecsandri*”, „printre hârtiile răzlețe depuse spre păstrare la Arhivele Statului”. Din tonul entuziast rezultă că descoperirea este percepută ca un triumf la care ar râvni orice arhivist în cariera sa. Iată actul:

„Mărturie de mitrică

Prin care se face știut duhovniceasca Decasterie a Mitropoliei Moldovii că după încredințarea ce s’au luat prin sprafcă, s’au aflat pentru dumnealui Vasile Alexandri că la anul 1818 luna Iunie 14 s’au născut în târgul Bacăului, din pravoslavnicii legiuinții săi părinți, dumnealui spatarul Vasile Alecsandri cu soția sa Elena născută Cozoni, căruia atunci prunc, lucrările sfântului botez în drept slăvitoarea noastră credință, după așezămînturile sfintei și marea biserică a răsăritului, i s’au săvîrșit de preotul Ioan dela Biserica Precista din arătatul târg, la 22 a aceiași luni Iunie, iar nași i-au fost moșul său, dumnealui Mihalachi Cozoni. Drept aceea, spre încredințarea nașterii și a botezului în pravoslavie a numitului Vasilie Alecsandri, fiind mai sus pomeniților săi părinți, i s’au dat această mitrică deasupra cu iscălitura Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovii și cavalier I. I. Veniamin, iar gios adeverită cu punerea peceții și cu iscăliturile cilenurilor acestii Dicasterii. 1835. Iulie 12, No. 333”.

În continuare, Gheorghe Ungureanu notează: „Pe dosul acestei hârtii este scris de tatăl său:

«Vasilică este născut la 14 Iunie 1818 în târgul Bacăului, botezat în lege pravoslavnică de preotul Ioan dela biserica numită Precista din Bacău; iar nănaș i-au fost moșul său Mihalache Cozoni. Părinți: Spatarul Vasile Alecsandri, mama spătăreasa Elenco Alecsandri, născută Cozoni»”.

Arhivistul, unul dintre cei mai importanți din secolul trecut, hotărăște: „Susținem data de 14 Iunie 1818, pe care ne-o arată acest act eliberat de Mitropolia Moldovii «după încredințarea ce s-au luat din sprafcă»”. Anul este însemnat, printre altele, pentru începuturile teatrului românesc, biografie care îl cuprinde și pe autorul Chirițelor: „Dacă primele reprezentații teatrale în limba română au fost puse la cale în

¹⁷ Idem, *Vasile Alecsandri*, București, Editura Tineretului, 1965, p. 6.

Moldova de Gheorghe Asachi în 1818, adevăratul teatru național s-a născut în Moldova, în 1840, sub direcția lui Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi și Vasile Alecsandri, iar în Țara Românească, de-abia în 1852, sub direcția lui C. Caragiale, fiind pregătit de acțiunea «Asociației literare», printre membrii căreia se numărau de asemenea cei trei inițiatori moldoveni¹⁸).

Lui Gheorghe Ungureanu nu-i este străină informația că în Arhivele băcăuane există un înscris pe aceeași temă – pe care l-a cercetat –, ceea ce îl determină să precizeze: „Credem mai mult în știința tatălui său despre nașterea copilului Vasilică decât martorii care au servit la facerea unui act la 1873 la Tribunalul Bacău, care arată data nașterii 1821”. În aceste condiții, actul cu pricina intră în zona apocrifelor. (O asemenea scriere ar fi trebuit declarată de către biserică drept lipsită de credibilitate. De aici și până la a o considera falsă nu ar fi fost decât un pas.) Înscrisul discutat aici este privit cu suspiciune de directorul Arhivelor Statului Iași: „Acei care vor să se convingă de nesinceritatea actelor de naștere făcute cu martori, la căsătorii, să cerceteze dosarele de căsătorii și vor constata că atât mirii și mai ales miresele își micșorează vrâsta. De altfel legiuitorul a avut în vedere aceasta și actele de acest fel, menite a facilita căsătoria, nu mai sunt bune «decât a servi numai în caz de căsătorie»”. Un caz similar s-a petrecut în Țara Românească, la 1844. Redăm integral fragmentul dintr-o lucrare mai puțin cunoscută: „Nefericitul Guizot aruncă vina pe comportarea imorală a lui Bibescu (acuzat de relații extraconjugale cu dna Ghica, rămasă însărcinată, n.n.). Prin urmare, Bibescu trebuie cu orice preț să-și consfințească legătura prin căsătorie. Divorțul devenea astfel necesar. Mitropolitul a refuzat cu fermitate. Se adresară atunci patriarhului din Constantinopol, și ambasadorul Rusiei servi ca mediator. Dar aici, scrupule. Cu bani, distribuiți Divanului, se cumpără schimbarea patriarhului, și urmașul fu avertizat de primele obligații pe care avea să le îndeplinească. Divorțul pronunțat – Ghica de fapt era corect* –, căsătoria avu loc în septembrie 1845”¹⁹).

Publicăm cele două documente (în copie), care încadrează bustul poetului, aflat în fața Aulei „Vasile Alecsandri” (Corpul D al Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău). Ni le-a adus în dar dr. Florin Cîntic, directorul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Iași²⁰), iar ideea de a le plasa în holul central îi aparține prof. univ. dr. ing. Carol Schnakovszky, rectorul Universității. Cele două gesturi sunt datate 14 iunie 2018, când la Bacău a fost celebrat bicentenarul nașterii scriitorului. (Cu șapte

¹⁸ Al. Piru, *Postfață la Vasile Alecsandri, Chirița în Iași*, București, Editura „Minerva”, 1973, p. V.

¹⁹ . Marx, *Însemnări despre români* (Manuscrise inedite), publicate de acad. prof. A. Oțetea și prof. S. Schwann, [trad.], București, Editura Academiei R.P.R., 1964, pp. 128-129. Explicația din subsolul paginii 129 pentru „corect*”: „Divorțul fusese pronunțat în defavoarea lui Ghica, prin *mărturii false* (subl. ns.), deși toată lumea știa că nu era el cel incorect”.

²⁰ Aceleași documente i-au fost trimise de către Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale, la cerere, Elenei Petriman-Țarălungă, care a publicat în presa culturală studiul „Vasile Alecsandri și Bacăul” („Plumb”, Bacău, anul XVII, nr. 174, sept. 2021, p. 16).

ani înainte, rectorul de atunci, prof. univ. dr. ing. Valentin Nedeff, a avut inițiativa de a fi așezată la parter o placă memorială cuprinzând data nașterii conform mitricii: 14 iunie 1818, Bacău.) Adăugăm la pledoaria noastră reproducerea tabloului aflat la Biblioteca Academiei Române (Cabinetul de stampe), cu înregistrarea datei corecte: 14 iunie 1818.

Bibliografie selectivă

SJAN Iași,

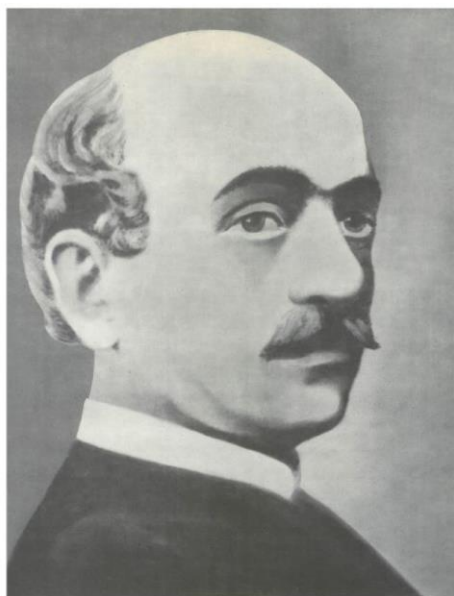
Călinescu, G., *Vasile Alecsandri*, București, Editura Tineretului, 1965.

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941.

Marx, K., *Însemnări despre români* (Manuscrise inedite), publicate de acad. prof. A. Oțetea și prof. S. Schwann, [trad.], București, Editura Academiei R.P.R., 1964.

Petriman-Țărălungă, Elena, *Vasile Alecsandri și Bacăul*, în „Plumb”, Bacău, anul XVII, nr. 174, sept. 2021.

Piru, Al., *Postfață la Vasile Alecsandri, Chirița în Iași*, București, Editura „Minerva”, 1973.

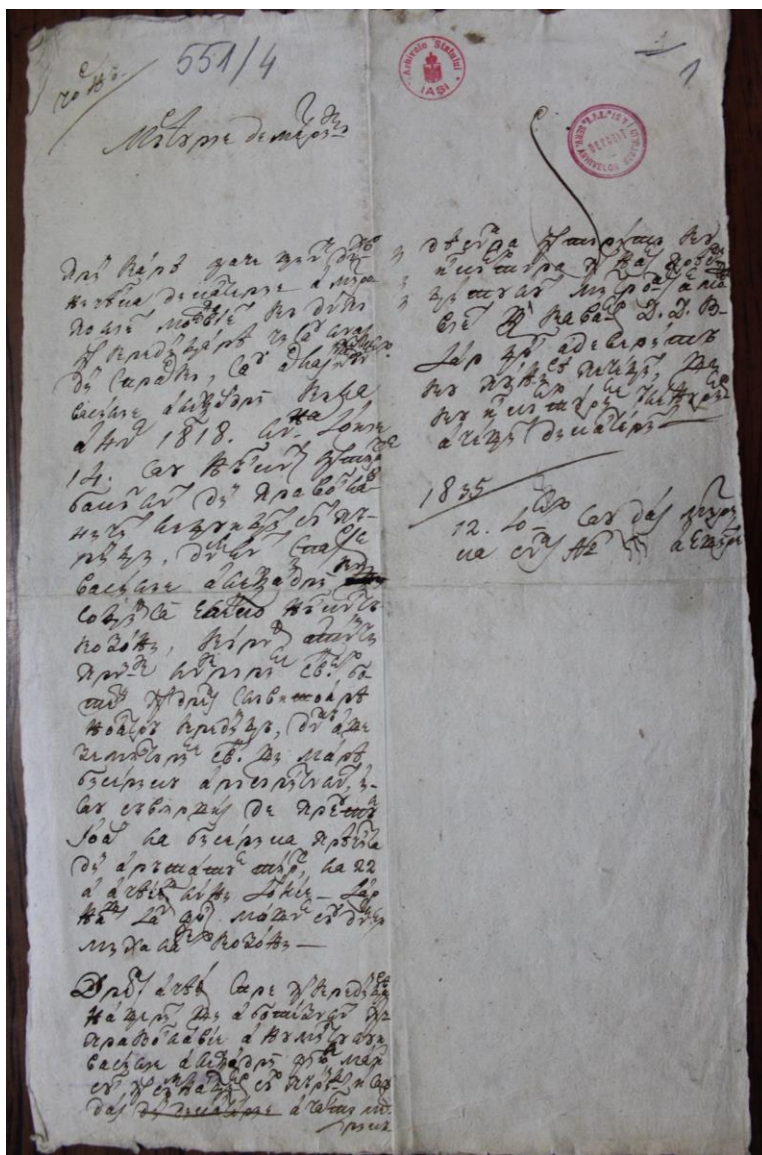
VASILE ALECSANDRI

(14 iunie 1818, Bacău – 22 august 1890, Mircești)

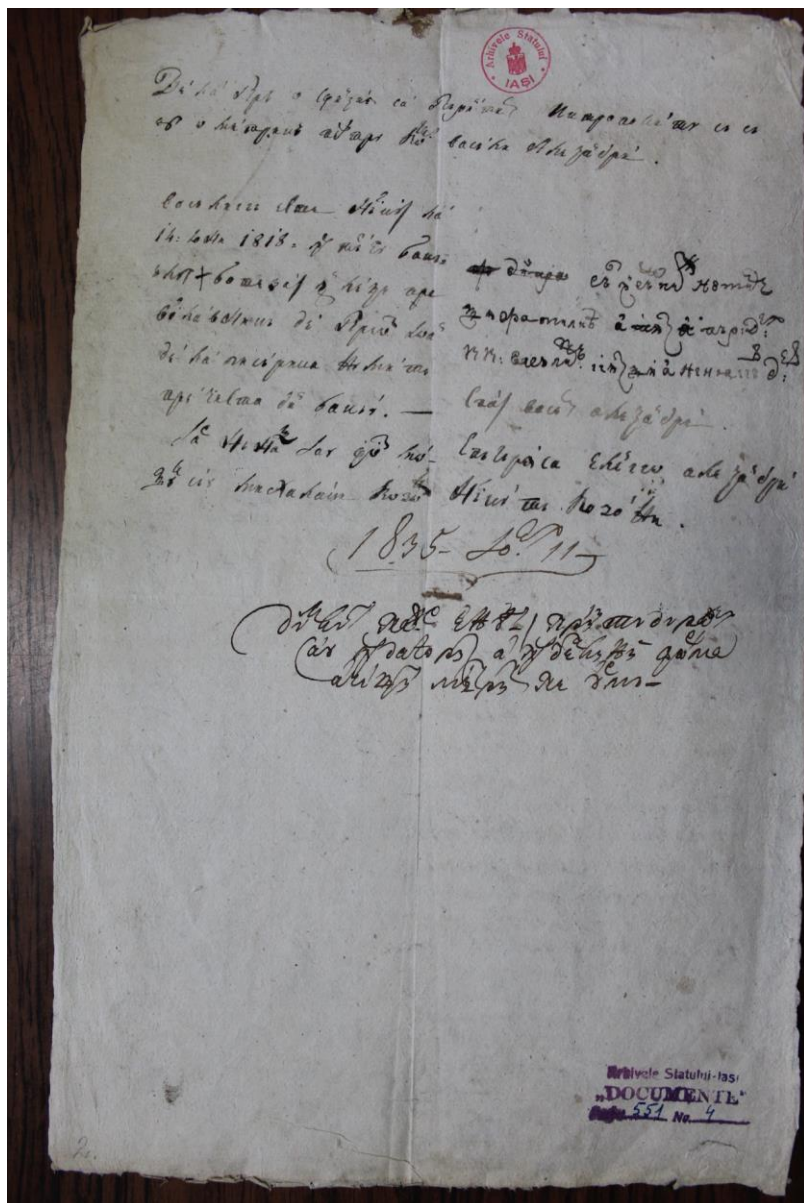
Editura Academiei R.S. România

Biblioteca Academiei R.S. România
(Cabinetul de stampe)

Academia Română-Cabinetul de stampe

SJANIS-240-R, f. 1

SJANIS-240-R, f. 1v